

Keuzevak psychologie helpt leerlingen door puberjaren

Onderwijsblog Leerlingen in het voortgezet onderwijs stellen voor het eerst levensvragen. Psychologie helpt daarbij schrijft Jasper Rippma.

5 december 2017

De bel gaat. Grote pauze, de leerlingen drommen de lokalen uit. Er ligt iemand op de grond in de gang, het is een meisje uit de derde klas. Ze ligt in een gekke houding en kermt zachtjes. Stroom leerlingen passeren. Eerst enkele van haar vrienden en vriendinnen, die (bewust) niet op- of omkijken. Daarna volgt de rest van de klas. Vertwijfeld kijken ze naar de vrienden van het slachtoffer. Je ziet ze denken: ‘zij doen niets, waarom zouden wij dan wel wat doen?’. Andere klassen passeren. Niemand grijpt in. Pas als er een bekende uit een andere klas passeert wordt het meisje opgemerkt. Al snel staat er een groepje om haar heen. ‘Gaat het met je?’. De groepsopdracht is geslaagd. Het meisje staat op en legt opgewekt aan de verbaasde omstanders uit dat het om een experiment uit de sociale psychologie ging, waarin zij het *‘bystander effect’* wilden aantonen.

De opdracht hoort bij de module psychologie, een onderdeel van het vak ‘Grote Denkers’ dat zij krijgen op het Hyperion Lyceum in Amsterdam. Het doel van dit vak is om leerlingen een eigen perspectief te laten vormen op de wereld om hen heen en hun eigen plek daarin. Tijdens

de module psychologie maken ze onder meer kennis met de canon van ‘Grote Psychologen’ en voeren ze beroemde experimenten uit de psychologie opnieuw uit, met als doel om inzicht te verschaffen in de werking van de menselijke geest. Dit moet hen helpen om zelf het hoofd te bieden aan alles wat er op hen af komt in de hectische puberjaren en hen voorbereiden op de wereld die na de middelbare schooltijd op hen wacht. De opdracht bij het *bystander effect* levert bijvoorbeeld waardevolle inzichten op over de manier waarop mensen omgaan met verantwoordelijkheid in groepsverband.

Psychologie is geen onderdeel van het vaste curriculum in Nederland. Er kan geen examen in gedaan worden. Er is naar mijn weten geen school waar psychologie een keuzevak is dat met een schoolexamen afgesloten wordt. Er bestaat slechts een handjevol scholen dat rudimentaire aandacht besteedt aan psychologie, in de vorm van een (keuze)module in de onderbouw. Dit is best vreemd, aangezien kinderen juist in deze vormende jaren levensvragen gaan stellen. Bijvoorbeeld: ‘Hoe kan ik me minder aantrekken van wat anderen van mij vinden?’, ‘Waarom haal ik soms slechte cijfers terwijl ik de stof goed ken? Hoe kun je eigenlijk het beste studeren?’ of: ‘Mijn ouders zeggen dat ik moet worden wie ik ben, maar hoe kan ik nou weten hoe dat moet?’.

In Finland verplicht

In het buitenland wordt veel meer aandacht besteedt aan psychologie. In de meeste landen is psychologie een keuzevak, behalve in Finland. Daar is psychologie een verplicht vak. De Finnen zien psychologie als een vak waarbij zowel kennis, vaardigheden en competenties aangeleerd worden. Daar zouden wij best wat van kunnen leren, meen ik.

Psychologisch denken onderzoekt immers de werkelijkheid omtrent het menselijk denken en handelen - en hoe je daar op verschillende manieren naar kan kijken. Psychologie ondersteunt de persoonlijke ontwikkeling van de leerling en rust hen uit met denk- en studievaardigheden die ze nodig hebben in een complexe en veranderende wereld. De thema's die leerlingen kunnen behandelen bij psychologie zijn noodzakelijk om een begrip te vormen van cultureel erfgoed en van onze hedendaagse cultuur.

Psychologie ontwikkelt daarnaast het oordeelsvermogen en het kritisch denkvermogen bij de leerling. Het biedt hen een karrevracht aan inzichten om een eigen perspectief te vormen op de wereld om hen heen. Terwijl ze dieper graven in psychologische vraagstukken leren de leerlingen dat er geen simpele antwoorden op deze vragen bestaan. Ze leren hiermee dat er een diversiteit aan zienswijzen parallel aan elkaar kunnen bestaan en dat zij dus ook de mening van anderen te kunnen respecteren. Zo kunnen lessen in psychologie bijdragen aan de vorming van actieve, verantwoordelijke en tolerante burgers.

Tegenwicht

Psychologie als keuzevak in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs zou dan ook een mooie aanvulling vormen op het bestaande curriculum. De thematiek kan een tegenwicht bieden aan vakspecifieke, ‘gespecialiseerde’ kennis en vaardigheden, omdat het bredere structuren en relaties onderzoekt die te maken hebben met de werking van de menselijke geest en de samenleving. Ook kunnen bestaande vakken verrijkt worden met inzichten uit het leergebied van de psychologie.

Er schuilt potentieel in deze thematiek, specifiek voor de leeftijdsgroep twaalf tot achttien. Psychologie als keuzevak in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs zou dan ook een mooie aanvulling vormen op het bestaande curriculum. Het keuzevak psychologie kan een tegenwicht bieden aan vakspecifieke, ‘gespecialiseerde’ kennis en vaardigheden, omdat het bredere structuren en relaties onderzoekt die te maken hebben met de werking van de menselijke geest en de samenleving.

Ook kunnen bestaande vakken verrijkt worden met inzichten uit het leergebied van de psychologie. Denk bijvoorbeeld aan oefeningen in zelfbewustzijn, die verdienen te worden toegevoegd aan vakken waar een publieke presentatie van de leerling verwacht wordt, zoals lichamelijke onderwijs en muziek.

Een derde optie zou daarom kunnen zijn dat er meer aandacht geschonken wordt aan psychologie bij de lerarenopleidingen en in het aanbod van bij- en nascholingsactiviteiten.

Lessen over psychologie op de middelbare school zijn noodzakelijk: een debat op 7 december op het Hyperion Lyceum in Amsterdam. Sprekers zijn onder meer Hoogleraar Jelle Jolles (‘Het Tienerbrein’).

Jasper Rijma, docent geschiedenis en grote denkers aan het Hyperion lyceum, was leraar van het jaar 2014.

BLOGGER

Maarten Huygen

Maarten Huygen is redacteur onderwijs. Hiervoor was hij onder andere chef opinie, commentator en verslaggever voor NRC. Hij woonde 11 jaar in Washington, in de vroege jaren tachtig voor omroepen en bladen, in de vroege jaren negentig voor NRC.

<https://www.nrc.nl/nieuws/2017/12/05/het-keuzevak-psychologie-helpt-leerlingen-door-hun-puberjaren-a1583735>